

"הפערים יישמרו: אנשי הקבע שיעברו לדרום יתגוררו בשכונות היוקרה של הנגב"

מחקר חדש קובע כי למעבר בסיסי צה"ל דרומה לא תהיה השפעה חברתית-כלכלית משמעותית על הנגב: הבסיסים יהיו מנותקים מסביבתם, ואנשי הקבע יתגוררו בפרוורים מבוססים או ביישובים שיוקמו עבורם ■ זהו המחקר השלישי שמגיע למסקנות דומות

אריק מירובסקי

עיר הבה"דים שתיקרא על שמו של אריאל שרון
קובי גדעון / לע"מ

מחקר חדש קובע: הטענות שמעבר מחנות צה"ל דרומה יביא ל"הפרחת הנגב", "הגשמת חזון בן גוריון" ולפיתוח מואץ של הפריפריה הדרומית, נעות בין הגזמה ניכרת במקרה הטוב - לסיסמאות מפורכות שעלו ועוד יעלו לתושבי המדינה מיליארדי שקלים. המחקר, שנערך בהובלת אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, מצביע על כך שהתחזיות הנוגעות להשפעה החברתית-כלכלית של המהלך היו אופטימיות מדי - וזהו המחקר השלישי שמגיע לממצאים האלה.

"מעבר צה"ל לנגב הוא ביטוי ממשי לחזונו של דוד בן גוריון להפרחת הנגב, ולוקח חלק מרכזי בעשייה הלאומית לפיתוח האזור", נכתב באתר משרד הביטחון, תחת הכותרת "עוברים לדרום מפריחים את הנגב". "זהו פרויקט התשתיות הגדול ביותר שנעשה אי-פעם במדינת ישראל, והוא משקף שינוי בסדרי העדיפויות, בכך שהוא הופך את הנגב לאזור אטרקטיבי. מעבר צה"ל לנגב יתרום לבניית עוצמתו של צה"ל, ומעבר לכך, יביא להתפתחות אזורית אדירה - יישובים קיימים יתרחבו, קווי רכבת וכבישים ייסללו ותשתיות האזור כולו בתחומי החינוך והבריאות יתפתחו". דברים ברוח דומה הושמעו על ידי פוליטיקאים, שהשתמשו במעבר דרומה כהוכחה לכך שהמדינה משקיעה בפיתוח הנגב. ואולם עורכי המחקר - חוקרים מאוניברסיטת בן-גוריון, מרכז מחקר ים המלח והערבה ואוניברסיטת אריאל - מעריכים כי בניגוד לציפיות הגבוהות, למהלך יהיו השלכות שוליות בלבד על תושבי האזור מבחינה חברתית וכלכלית.

נקודת המוצא של המחקר, שנערך בראשות פרופ' נורית אלפסי מהמחלקה לגיאוגרפיה ופיתוח סביבתי באוניברסיטת בן-גוריון, היא שבכל התחומים, ובהם תחבורה, בריאות, חינוך ודיור - קיימים פערים מתמשכים בין הנגב למרכז הארץ. אף שקיימת מגמת שיפור בחלק ניכר מהתחומים - היא מתקיימת במקביל גם במרכז הארץ, כך שהפערים אינם מצטמצמים.

לטענת החוקרים, הבסיסים תוכננו כך שיהיו מנותקים מסביבתם - משיקולים ביטחוניים וסביבתיים. מרבית השירותים יינתנו לחיילים בשטח הבסיס, כך שהאינטראקציה של הצבא עם הערים הסמוכות תהיה מועטה. "אנו צופים כי ההסתגרות המרחבית והבידוד המוחלט של הבסיסים מהסביבה יצמצמו את ההשפעות הכלכליות, החברתיות והתדמיתיות שלהם, ואת התרומה האפשרית של הפעילות הערה המתקיימת בתוכם למרחב העירוני הקיים", נכתב במחקר.

"תמריץ להענקת שירותים ראויים"

לנוכח התדמית הירודה של הנגב בקרב הציבור הישראלי, החוקרים צופים כי אנשי קבע שיעברו לדרום בעקבות הקמת הבסיסים צפויים להתגורר בפרוורים היוקרתיים של הנגב או ביישובים שיוקמו עבורם. למעבר צה"ל לדרום גם לא תהיה השפעה על המגעים שעורכת המדינה להסדרת ההתיישבות של החברה הבדואית בנגב, שנמצאת בקיפאון, טוען המחקר.

יש מקרים שבהם מעבר צה"ל לנגב תרם לפיתוח הדרום: בתחום החינוך, למשל, יזמה מינהלת מעבר צה"ל לנגב, הפועלת במשרד הביטחון, להביא כמה פרויקטי חינוך

הפועלים ממרכז הארץ לדרום. גם הסדרת אזור התעשייה המזוהם של נאות חובב התרחשה רק כתוצאה ממעבר צה"ל לנגב, וכך ההחלטה להקים בית חולים נוסף בבאר שבע. ואולם עורכי המחקר טוענים כי ההשקעה של המדינה באזור בגלל מעבר צה"ל דרומה רק מדגישה את ההשקעה הנמוכה של המדינה במרחב, ואת ההיתלות במעבר בסיסי צה"ל כתמריץ להענקת שירותים ראויים.

"מעבר צה"ל דרומה הוא טיפה בים שהולכת להיבלע בשלולית רדודה שקיימת כאן," אומרת פרופ' אלפסי, שהובילה את המחקר. "הראינו במחקר שבמשך שנים, המדינה מזניחה מבחינת ממשלתית את הנגב. לשיח שלפיו העברת בסיסי צה"ל לדרום תקדם את הערים בנגב מבחינת חינוך, מדע, רמת השירותים מיתוג ועוד - אין על מה להתבסס. אמנם נעשות פעולות מצוינות עבור צה"ל, אבל הן לא בהכרח משנות את המציאות עבור תושבי הנגב. גם כשנעשות פעולות בעלות סיכוי להיטיב עם תושבי האזור - הן מדגישות את היעדר תפקוד המדינה עד היום ומהוות טיפה בים לעומת הפערים העצומים."

"כולם יודעים את האמת"

תוצאות המחקר החדש דומות לאלו של מחקר קודם, שערכה ד"ר מירב אהרון גוטמן מהפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים בטכניון, במימון ובתמיכה של מכון גזית-גלוב לחקר נדל"ן במרכז הבינתחומי הרצליה. אהרון גוטמן אף רמזה כי הדרג המקצועי הצבאי שטיפל בתהליך המעבר לדרום ידע את האמת, אך הדבר לא מנע מפוליטיקאים ומגורמים שונים להפריח הבטחות, ולהציג את מעבר המחנות לנגב בתור "אירוע דיורי" — כלומר, להמשיך לפמפם את המסר שלפיו אנשי קבע יגיעו בהמוניהם ליישובי הנגב. הטענה הזאת עוררה זעם רב במשרד הביטחון ובכנס שנערך במאי האחרון במרכז הבינתחומי הרצליה, ונדחתה על הסף על ידי אנשי המינהלת שנכחו בכנס שבו הוצגו תוצאות המחקר.

מחקר נוסף, של חוקרים ממוסד **שמואל נאמן** בטכניון, בשיתוף אוניברסיטת בן גוריון בנגב, שהוזמן על ידי משרד המדע, הטכנולוגיה והחלל ונערך בראשות **ד"ר ראובן גל**, טוען כי במקרה הטוב יהגרו לנגב כ-3,000 משפחות בעקבות מעבר הבסיסים. לטענת החוקרים, התרחיש הסביר הוא שהמספר יהיה נמוך בהרבה - אלא אם המדינה תיתן לכל אחד מהעוברים דרומה מענקים כספיים של עשרות אלפי שקלים בשנה. ממצאי המחקר יוצגו בכנס שייערך ביום חמישי הקרוב במרכז מנדל למנהיגות בבאר שבע.